

Bibliotekarstudentens nettleksikon om litteratur og medier

Av Helge Ridderstrøm (førsteamanuensis ved OsloMet – storbyuniversitetet)

Sist oppdatert 09.12.20

Skittenrealisme

(_litterær_praksis) Engelsk: “dirty realism”. Termen “dirty realism” skal ha blitt brukt første gang i det britiske litteraturtidsskriftet *Granta* i 1983, i et nummer av tidsskriftet som handlet om de amerikanske forfatterne Richard Ford, Raymond Carver og Tobias Wolff.

“Dirty realism is the fiction of a new generation of American authors. They write about the belly-side of contemporary life – a deserted husband, an unwed mother, a car thief, a pickpocket, a drug addict – but they write about it with a disturbing detachment, at times verging on comedy. Understated, ironic, sometimes savage, but insistently compassionate, these stories constitute a new voice in fiction.” (Bill Buford i <http://www.granta.com/Archive/8>; lesedato 12.03.15)

“The “dirty realism”, which deals with middle-class characters and is focused on the harsh realities of their ordinary lives became popular in the 1980s. It was *Granta*, a highly regarded literary journal which coined the label dirty realism in 1983 for which Buford wrote an explanatory introduction [...] It is the dirty realism that describes a writing style whose aim is to create realistic and sad destinies. Dirty Realism is often about people living a sad lifetime with problems such as drug and alcohol abuse, divorce. It is a form of minimalism characterized by a reduction of words and a focus on surface description. [...] For instance, the opening of the stories is too simple: “This blind man, an old friend of my wife’s, he was on his way to spend the night.” Its characters are unexceptional and live in unexceptional situations. [...] the majority are workers, adulterers, alcoholics, women or ethnic minorities, people who experience estrangement, loneliness and disillusionment every single day of their lives. As a result, they have become tough, their dialogues are elliptical. The metropolitanism is gone to give way to the rural American and often inarticulate, unsophisticated protagonists. These working poor people have to sell their labour or even their bodies in order to survive and who might at any time lose everything, including the basic dignities that make human beings human.” (Viola Kita i www.mcser.org/journal/index.php/mjss/; lesedato 07.08.15)

“The dirty realists, a bunch of writers that burgeoned in the 70s and 80s, were concerned with the dispossessed, the other America, the people at the margins and the trailer parks. In the main, the tone was minimal; spare to the point of the

inarticulate. While grouping writers is usually a futile and ultimately hollow gesture, there did seem to be a kind of camaraderie between these authors.” (<http://www.theguardian.com/books/booksblog/2008/aug/13/raymondcarverkingofthedir;lesedato03.09.15>)

“Uttrykket “dirty realism”, på norsk “skittenrealisme”, signaliserer nyfattigdom, harrymiljøer, tragisk barndom, isolerte småbruk med umalte vegger, bilvrak på tunet og komfyrer, fjernsyn og kjøleskap bak låven. [...] Miljøet er velkjent i fortellinger av forfattere som Levi Henriksen, Jonny Halberg, Kyrre Andreassen, Marianne Røise Kielland og Terje Thorsen, eller sangere som Roy Lønhøiden og Stein Torleif Bjella.” (Fredrik Wandrup i *Dagbladet* 19. juli 2014 s. 51) “Men blod og avføring gjør mer inntrykk på meg enn parfyme, selv om det å forene dem er interessant. [...] Jeg har alltid hatt en hang til å skrive om harde konflikter” (Jonny Halberg i *Morgenbladet* 19. – 25. november 2010 s. 36).

“Begrepet selv er ikke helt nytt, det dukket for første gang opp i 1931, da H.W. Hamilton karakteriserte Elizabeth Hamiltons roman *The Cottagers of Glenburnie* (1808) som *dirty realism*. Hamilton beskrev realismevarianten som “a realistic picture of the filthier side of life among small farmers”. Allerede denne første definisjonen knytter realismevarianten til bondeliv og samfunnets mørke sider. Likevel var det først etter at Bill Buford hadde lansert begrepet som en generasjonsbetegnelse i en lederartikkel i tidsskriftet *Granta* i 1983 at begrepet vant innpass blant litteraturkritikere og -historikere.” (Suze van der Poll i http://sofngrandforaks.org/bibliotek/medlemskap/Melissa%20Gjellstad/Melissa%20Gjellstad_thesis.pdf; lesedato 28.04.17)

“Sammenlignet med den tradisjonelle realismen valgte de en langt enklere stil – “the plainest of plain styles”. De rettet heller ikke fokus mot samfunnet som helhet men spesielt mot den delen som Buford kalte “the belly-side of contemporary life”. Det resulterte i at romanene ble befolket av tapere, som geografisk ble plassert i distriktene. Romanpersonene var ofte bosatt i en av de amerikanske sørstatene, så på TV om dagen, leste kiosklitteratur eller hørte på country og western musikk, og de tilhørte gjerne arbeiderklassen, eller de var arbeidsløse jegere eller drikkere. [...] Minimalismen i de skittenrealistiske tekstene gjelder mest form. Forfatterne skriver korte enkle setninger, fortellingene er ofte korte, og forfatterne vegrer seg for å gå i dybden; observasjonene er viktigere enn fortolkninger av verden som beskrives, og her er det flere likheter med den naturalistiske prosaen fra slutten av 1800-tallet. Når det gjelder beskrivelsene av miljøet, viser skittenrealistene en stor interesse for lokale detaljer. Men beskrivelsene er mest begrenset til den ytre verden; følelseslivet til romanpersonene blir det nesten ikke rørt ved.” (Suze van der Poll i http://sofngrandforaks.org/bibliotek/medlemskap/Melissa%20Gjellstad/Melissa%20Gjellstad_thesis.pdf; lesedato 28.04.17)

Skittenrealisme-forfattere kan sammenfattende sies å skrive “unadorned, unfurnished, low-rent tragedies about people who watch day-time television, read

cheap romances or listen to country and western music. They are waitresses in roadside cafes, cashiers in supermarkets, construction workers, secretaries and unemployed cowboys. They play bingo, eat cheeseburgers, hunt deer and stay in cheap hotels. They drink a lot and are often in trouble: for stealing a car, breaking a window, pickpocketing a wallet. They are from Kentucky or Alabama or Oregon, but, mainly, they could just about be from anywhere: drifters in a world cluttered with junk food and the oppressive details of modern consumerism.” (Bill Buford sitert fra Ro 1997 s. 268) (Slike miljøer er markante også i noen filmer, f.eks. i Debra Graniks *Winter’s Bone*, 2010 og Jeff Nichols’ *Mud*, 2012.)

“When we hear the term dirty realism, naturally we think of raunchy, substandard, rejects of society would likely be the main focus. [...] As described by the lecture “The Dirty Poor: Cultural Representations of Poverty in the Contemporary United States,” by Jamie Lowther and Jesi Medina, these are outcasts of society, criminals, uneducated, and genetically flawed (Lowther and Medina). [...] We observe the characters from a real life standpoint, the serious aspects of being destitute and distressed. Not all characters fit all of the criteria; they usually fall into one or more of the categories, whether it be, homeless, substance abuse issues, broken homes, or genetic flaws. [...] These characters experienced terrible grief that resulted in a life consumed by frustration. [...] Upon reading a novel from the dirty realism type, we find characters that have large burdens to bear. They attempt to fit into normal society in many ways but also reject the standards set forth. They carry anger, whether it comes from a traumatic event like a war, or from being abandoned as a small child. This anger likely displaces outward into their lives, giving the impression of uncleanness and moral filth. At some times, the characters are physically dirty, being plagued by financial struggles and homelessness. Attempting to overcome the label that society has put into place is difficult for these characters. [...] Although sometimes referred to as funny, this type of lifestyle, to them, is painful and frustrating.” ([http://faculty.pnc.edu/bmellin/Portals %2012%2013/Jennifer%20Mosier.pdf](http://faculty.pnc.edu/bmellin/Portals%2012%2013/Jennifer%20Mosier.pdf); lesedato 26.05.15)

Fenomenet overlapper med såkalt “Kmart realism”, en type minimalisme. “Kmart realism [oppkalt etter en amerikansk butikk-kjede] [...] A literary genre characterized by a spare, terse style that features struggling, working-class characters in sterile, bleak environments. [...] Kmart realism, the most crucial aspect of the genre is its subject matter: people whose lives are circumscribed by strip malls, trailer parks, rent-to-own stores, tattoo parlors, gun shops, fast-food joints and tanning salons. People whose lives are marked by rootlessness. [...] Before Kmart came along, this type of writing was often called *trailer park fiction* or, later, *Diet-Pepsi minimalism* or *hick chic*. These labels have been slapped on many writers over the past 15 years or so, but the ones most associated with this style are Frederick Barthelme, Ann Beattie, Eric Bogosian, Richard Ford, Bobbie Ann Mason, Mary Robison, Joy Williams, and Tobias Wolfe. The great and inimitable Raymond Carver is considered the patron saint of the genre.” (<http://wordspy.com/index.php?word=kmart-realism>; lesedato 10.03.15)

I USA blir blant andre disse forfatterne (i tillegg til de tre nevnt ovenfor) oppfattet som representanter for skittenrealisme: Bobbie Anne Mason, Ann Beattie og Jayne Anne Phillips. Eksempler på norske forfattere som skriver mer eller mindre innen denne stilen, er Jonny Halberg (*Flommen*, 2000, og andre romaner), Levi Henriksen og Kyrre Andreassen. Halbergs *Trass* (1996) handler om en “slektsforbannelse”. “Skitten realisme er inga original overskrift, men “Trass” er ei ganske original bok. [...] skittenrealismen ute etter å skildre bakgatene med sine slubbetar, loffarar, horer og andre utkantliv. Det er slike utkantliv Jonny Halberg skriv om, han diktar om ein familie frå den vesle bygda Enevang på Austlandet ein stad. Halberg skriv usentimentalt. Han skriv direkte. Han skriv klart. Han skriv bokmål med hyppig bruk av munnlege og talemålsnære seiemåtar utan at det blir påtrengande, fikst og liksom-realistisk. Han skriv utan store ord. Han skriv om lagnader. “Trass”-tittelen peikar tilbake på trassige stabukkar, strie og steile menneske som ikkje gret når dei blir sinte, men blir valdelege og inneslutta. Han skriv om trassige folk som nektar å elske sin lagnad og på det viset kanskje vinn den einaste sigeren dei vinn i sitt liv før dei går under i trass.” (Atle Christiansen i <http://old.dagotid.no/arkiv/1996/42/bokm1.html>; lesedato 24.09.15)

Joakim Hunnes har bl.a. gitt ut novellesamlingen *Bøen* (2015). “I en anmeldelse i *Dag og Tid*, signert Oddmund Hagen, får Hunnes ros for det “maskulint skittenrealistiske” i stilen sin (22. mai). Og det er mye skitt i Hunnes’ fiksjonsunivers, ingen tvil om det: alkoholisme og kriminalitet, ensomhet og vold. [...] Vi har den voldelige sjømannen, den gamle ungdren, de unge dophuene og den utro hjemmefrua, som ikke vil ta seg noen jobb. Novellene oppleves mest av alt som spillvann fra *Flommen* (2000), romanen av Jonny Halberg som gjerne holdes frem som et av de fremste, norske eksemplene på “skittenrealisme”.” (*Morgenbladet* 19. – 25. juni 2015 s. 54)

“Skittenrealisme har eksistert som begrep lenge. Det kommer egentlig fra USA med forfatterne Carver og Bukowski som kalte det Dirty realism på 70- og 80-tallet. Senere har vi for eksempel Brett Easton Ellis – han som skrev *American Psycho*. Dette er bøker som er opptatt av å skildre de svarte, bitre og skitne realitetene i samfunnet. I Norge har skittenrealisme stått sterkt både i filmer og i bøker på slutten av 1990-tallet og 2000-tallet. For eksempel *Budbringeren*, *Jonny Vang* og *Rovdy* er filmer som blir kalt skittenrealistiske. Det er flere kjennetegn ved skittenrealistisk litteratur. Man kan si at det er en ganske hardkokt type, hvor heltene er antihelter og ofte i deprimerende eller desperate situasjoner. Heltene er nesten alltid menn, og de er innesluttede og ensomme, fanget i sin egen tankeverden. Det kunne absolutt være interessant å skrive om mannsrollen i disse bøkene. De fleste miljøene i bøkene er lagt utenfor byer. Veldig ofte bygda, som etter skittenrealistenes syn er preget av lediggang og åndelig sneversyn, vold, misbruk og incest. Språket er ganske hardbarka med mye a-ender og ligger ganske nært opp til talespråket. [...] Bøker:

Kyrre Andreassen: *Barringer* (roman 1999), *Svendsens catering* (roman 2006)

Morten Claussen: *Heartland* (roman 2001), *Badlands* (roman 2002), *Mainland* (roman 2004)

Jonny Halberg: *Trass* (roman 1996), *Flommen* (roman 2000)

Levi Henriksen: *Snø vil falle over snø som har falt* (roman 2004), *Babylon badlands* (roman 2006)

James Kelman: *Så seint det var, så seint* (roman 1994)

Morten Harry Olsen: *Mississippi* (roman 1990)

Per Petterson: *I kjølvannet* (roman 2000)” (<http://tema.deichman.no/node/20>; lesedato 27.05.15)

“Bygdenorge utleveres som akterutseilt, eller gjenglemt, noe som framheves tydelig av Jonny Halberg i romanen *Trass* der han kaller bygda Enevarg “en bebodd fluelort i landskapet, som man ser fra hovedveien på den andre siden av Laugen”, når man kjører forbi. Bygdenorge som tradisjonelt har fremstått som det norskeste av det norske, hylles ikke lenger av bybeboerne, men sees ned på når det passerer. På den annen side er det mange av romanene som kalles skittenrealistiske som ikke avspiller seg i bygdenorge, men i storbyene, nærmere bestemt i storbyenes slummer, i narkomiljøet, horestrøk, kort sagt de stedene ‘ordentlige borgere’ ikke befinner seg på. [...] Romanpersonene er ofte avstumpede, og miljøene som skildres kjennetegnes av mannssjåvinisme, ørkesløshet og manglende framtidsperspektiver. Påfallende mange av de skittenrealistiske romanene foregår i Bygde-Norge. Og i de romanene som foregår i byene kretses det om narkomaner eller psykisk forstyrrede individer fra rønnene i arbeiderstrøket. Felles for både bygdeoriginalene og bytullingene er at de befinner seg svært ofte i sammenbruddssituasjoner. [...] Peter Jensen skriver i artikkelen “En litterær skraldespand – dekadente genskabelser i ny norsk litteratur” at den av-romantiserte beskrivelsen av bondekulturen i skittenrealismen nettopp kan betraktes som en kritikk av det norske samfunnets kjerneområde. Istedenfor å representere selve norskheten, som den gjorde i mye av heimstaddiktningen, så framstilles bygdenorge nå som glemt og tilbakestående. Og det kunne leses som en kritikk av det norske samfunnet som helhet etter Jensens mening.” (Suze van der Poll i http://sofngrandforks.org/bibliotek/medlemskap/Melissa%20Gjellstad/Melissa%20Gjellstad_thesis.pdf; lesedato 28.04.17)

Raymond Carvers fiktive karakterer “come from America’s “submerged population” of the working poor – disillusioned people on the fringe and their everyday events, worried but unable to articulate their worries as they lose their jobs, live in tense marriages, or drink and smoke more than is good for them. They

are people battered by the world, trapped in a culture of fast food and second-hand cars, and yet moved by speechless longings and fears which burn inside them with a dim, stubborn glow.” (Ro 1997 s. 280)

“Dirty realism is the fiction of American authors who write about the dark side of contemporary life. Raymond Carver is one of the best representatives of this generation. [...] In fact, he writes about ordinary things in a simple language that depicts the pain and suffering rather than hope. His literary world reflects the chaotic life of his characters which results in short stories about unhappy marriages and people who continue living a futile life just because there is nothing else left to do. Carver’s aim is to convey through language and symbols the special moments when these People’s empty lives are separated from chaos. These stories are set in the North-Eastern part of the Pacific Ocean and revolve around the lives of farmers, alcoholics, secretaries, mechanics and other ordinary people. They appear in familiar surroundings and focus on trivial issues and what is more they are endowed with subtle descriptions of objects given through regional dialect. It is his skill to understand and portray the sensations of the characters that shows how the real life of common people in the years ‘70s and ‘80s in the USA really was.” (Viola Kita i www.mcser.org/journal/index.php/mjss/; lesedato 07.08.15)

“Dirty realism focuses on the sadness and loss in the everyday lives of ordinary people – usually lower-middle class or marginalized people. Raymond Carver is the author who epitomizes the dirty realism with his condensed, terse and graceful stories. He successfully employs omissions, uses spaces between the words to give a sense of evanescent and elusive feelings. The style is colloquial and conversational especially in the story “The Cathedral”: “She read stuff to him... that sort of thing.” There is a lack of obvious imagery or metaphor: “In the movies, the blind moved slowly and never laughed.” There is repetition – “this blind man”, “a blind man”, “the blind man”; and overuse of pronouns, with many instances of ‘he’ and ‘she’. It is flat and spare: “His wife had died, so he was visiting the dead wife’s relatives.” There is a sense that the prose is somehow constricted, as is the narrator himself: the restrictive style mirrors the narrator’s restricted views on life. Carver said of his prose style, “Prose is architecture. And this isn’t the baroque age.” [...] His focus is on the simple ritual of everyday life by giving all his attention to the concrete and avoiding all possible abstractions. In his short stories he describes emotions, disappointments and relationships with simplicity and stoicism. In them, the characters are ordinary, in unremarkable occupations, and often lack money, something that becomes the reason for an internal desperation. They are depressed, without education or prospects, but who fail to give up even when it would be in their best interest.” (Viola Kita i www.mcser.org/journal/index.php/mjss/; lesedato 07.08.15)

Den amerikanske forfatteren Jayne Anne Phillips “recognises the distance between sanitised media fantasy and a dirty reality, but this is not done with an assured ‘modernist’ irony. Whilst the fantasies may be ephemeral the desires that fuel them

have substance and thus individuals are not entirely confined ‘in detail and image.’ Characters in Phillips’ short fiction often understand themselves in relation to details and images from popular culture – from rock’n’roll songs, road movies, westerns and romances – but rather than an elitist dismissal of this ‘common ephemera’, the author focuses on how the signs of consumer culture can acquire meaning and value through peoples’ experiences. [...] Phillips is interested in clashes: between old and young, black and white, male and female, sick and well, working class and middle class, straight and gay, sane and insane. A phrase appears in ‘Gemcrack’ that captures the key dimension to these collisions: ‘clues to the underside’. *Black Tickets* and *Fast Lanes* search for clues to the underside of the body (in sexual drives, disease and waste), clues to the underside of consciousness (in dreams and madness) and clues to the underside of society (in the underclass, oppressed racial groups and the young). Given this predilection for the underside, dirty *sub*-realism might be more appropriate” (Brian Jarvis i <https://dspace.lboro.ac.uk/dspace-jspui/bitstream/2134/339/3/Phillips%202527%2BEssay.pdf>; lesedato 21.09.15).

Den amerikanske forfatteren Bobbie Ann Masons roman *In Country* (1985) “is narrated by a seventeen-year-old Kentucky girl, Sam, who drives with her uncle, a Vietnam veteran, and her grandmother to Washington, D.C. to see the Vietnam Memorial. Her father, whom she never knew, had been killed in Vietnam; her mother has remarried and begun a new life. Sam lives with her uncle, a chain-smoking, hard-drinking man who may be the victim of Agent Orange. Cool and self-possessed on the surface, devoted to pop culture and television, Sam remains a little girl at heart, hungry for love, curious about sex, longing to establish communion with her long-dead father and to find meaning in the war in which he died. ‘It is a measure of Miss Mason’s skill,’ Joel Conarroe wrote of *In Country* in the *New York Times Book Review*, ‘that despite her protagonist’s minimal exposure to anything that is not banal she succeeds in communicating, persuasively, a movement toward adulthood and intellectual arousal.’ The banal certainly dominates Sam’s physical world of video games, Burger Kings, Springsteen records, and a host of details that Anne Boston in the *Times Literary Supplement* characterised as ‘hick chic’. Alice Brown, in the *New England Review*, found Mason’s vision of America ‘terrifying, stripping, disheartening’ and her characters inarticulate, ‘anaesthetized, paralysed’. But Michiko Kakutani praised the authenticity of her teenager’s voice and the soundness of Sam’s characterisation: ‘She [Mason] has also understood and captured the ambivalence of youth: a young woman’s craving for both knowledge and pristine ignorance, her need to be both idealistic and cool.’ ” (<http://literature.proquestlearning.com/critRef/>; lesedato 08.05.15)

Den amerikanske forfatteren Frank Bills novellesamling *Crimes in Southern Indiana* (2011) er fortellinger om “mennesker som lever ved siden av, som har blitt til overs, som er blitt fratatt mulighetene til å leve som de har gjort i generasjoner. De er ikke ønsket i et moderne USA, men de er sluttresultatet nettopp av nasjonens

nyere utvikling. De lever under elendige forhold, minst en femtedel under fattigdomsgrensa. Hverdagskriminalitet er blitt normen og avhengighet en del av grunnen til det. Knark, sprit, vold og analfabetisme er ikke attraktivt for stemmefiskende politikere som for lengst har glemt sosiale kontrakter og Roosevelts New Deal. Men Frank Bill har klart å gi stemme til denne håpløsheten, til desperasjon, degenerasjon og et hvitt, blindt raseri som brenner med uartikulerbar intensitet. Han skriver i stutte, fyndige setninger som spraker av spenning og så vidt klarer å kontrollere det voldsomme undertrykket. [...] White trash er som litterær, eller populærkulturell figur, fleksibel og representerer ofte samtidig både humor, lidelse og frykt.” (*Dagbladet* 1. oktober 2009 s. 39)

“*Country Noir* [en betegnelse skapt av den amerikanske forfatteren Daniel Woodrell] og *Grit Lit* [“gritty literature”, ofte med blanding av vold og humor] er betegnelser som noe lettvint og forenkende brukes for å prøve å forklare akkurat denne syntesen av amerikansk realisme med røtter i det groteske. Virkeligheten [som forfatteren Frank] Bill beskriver kan kalles grotesk, noe kritikere ofte har gjort når de skal prøve å beskrive en viss type realisme – spesielt innen sørstatslitteraturen.” (*Dagbladet* 1. oktober 2009 s. 38-39)

Den cubanske forfatteren Pedro Johan Gutiérrez’ *Den skitne Havanna-trilogien* (1998; på norsk 2005) “er en uappetittelig og ubehagelig bok, der dritten formelig flyter over sidene. Det er en bok som sier noe om det primitive i menneskene, om hvordan vi blir oss selv nærmest når vi må kjempe for tilværelsen. Den er full av overdrivelser, men nettopp derfor blir den på et foruroligende vis sann.” (<http://www.nrk.no/nyheter/kultur/4472934.html>; lesedato 24.09.14)

Den amerikanske forfatteren Jess Mowry har skrevet om sitt eget forfatterskap: “I’m the author of *Way Past Cool*, *Phat Acceptance*, *Voodoo Dawgz* and *Skeleton Key*, as well as many other books about black kids and teens, such as *Six Out Seven*, *Babylon Boyz*, *Rats In The Trees*, *Bones Become Flowers* [...] Almost all my stories and books are for and about black kids, who are not always cute and cuddly. My characters often spit, sweat and swear, as well as occasionally smoke or drink. Just like their real-world counterparts, some are “overweight” and have no desire to be skinny, or may look “too black,” or are otherwise unacceptable by superficial American values... including some African-American values. Like on-the-real kids, they often live in dirty, violent environments, and are forced into sometimes nasty lifestyles. And almost no one writes books or stories about them – at least seldom in ways that don’t exploit them, and/or don’t glorify gangs, guns, drugs and violence. I’ve learned that few publishers, including black ones, will publish positive books about these kids... books that don’t portray them in stereotypical roles and thus only reinforce the negative aspects of their lives. The result is that there very few positive books about these kids. This leaves them with no role models except stereotypes of gangsters, rappers or sports figures. [...] As for my books, I often write about violence, racism and inequality because the U.S.A. is a violent, racist country of inequality in a world filled with violence,

racism and inequality and pretending it isn't or trying to hide the stark primary colors under soft politically-correct pastels doesn't help anyone... except the self-righteous and self-appointed saviors of humanity and/or the politically-correct Pollyannas to sleep at night. Most of my kids aren't angels, and I tend to portray them as the young savages most teen boys are... which probably includes your own no matter what color they happen to be. But they are being as good as they can be... which is a lot better than most people seem to think they are. To me, being pro-child includes *all* children, even kids whom it may be hard to like... especially kids who are hard to like.” (<http://jessmowry.com/>; lesedato 15.06.16)

J. F. Johnson Tandberg “ble i 1995 bokhøstens *enfant terrible* da han debuterte med *Nattens joker*, og det kom frem at han tidligere var kjent som “Hallik Frank”. Eksklususprostituerte Monique sto frem og mente at det var en hån mot de jentene han hadde utnyttet at han nå skulle slippes inn i finkulturen ved å skryte av sine gjerninger (og attpåtil tjene penger). Det er lett å ha sympati med Monique, men også kjeltringer må få skrive bøker, og vi som likte boka til Johnson Tandberg, tenkte at det antakelig kom til å bli med denne ene romanen. Romanen virket så upolert, og samtidig så levd, at vi vanskelig kunne tenke oss at forfatteren hadde mer å by på. *Nattens joker* er en roman om å leve høyt og falle hardt i København, om å gå nedennom og hjem blant horer, gangstere og skrubbere – alle på evig jakt etter mer dop og mer penger. Nå har likevel Johnson Tandberg klart å skrive en ny roman, og det en roman som er noe mer enn en kopi av den forrige, skjønt likhetstrekkene er mange. *Løgnernes paradys* [1998] er i motsetning til den forrige ingen undergangsroman, men en handlingsmettet historie om å være i farta i Amsterdam. Vi møter igjen Martin fra *Nattens joker*, og nok en gang dreier det seg om dop og penger. Til å begynne med er det mangel på begge deler, han Martin pusher for er bortreist og Amsterdam virker tom for kokain og speed. Martin må sove bak en container og lever ellers fra hånd til munn ved å ta oppvasken på en restaurant og spise rester etter gjestene. Men det er bare midlertidig. Martin er ikke videre kresen, og det gjør ham til en dyktig snylter. Ser han en åpning, utnytter han den straks. Det tar ikke lang tid før han flytter inn til en call girl, og idet det tar slutt havner han hos en homse som driver en pornosjappe. [...] Sekvensen inne på nattklubben er oversiktlig risset opp ved bruk av sjargongpregete verb, enkle setninger, illustrerende detaljer, og treffende benevnelser på karakterene. Både handling, persongalleri og stemning trer tydelig frem. Teksten er helt uten dvelende beskrivelser, assosiative digresjoner, eller språklig ornamentikk. Den rett på sak uten dikkedarer. Karakterene håndteres effektivt ved at egenskaper og kjennetegn settes i forgrunnen (Sexy bak bardisken, turbo, venn to), og denne presentasjonsformen fungerer både stemningsgivende og handlingsantydende. I tillegg virker den skisseaktige skrivestilen stilistisk skapende. J. F. Johnson Tandberg kommer neppe til å bli noen stor forfatter rent litterært – til det beveger teksten seg på for få nivåer. Men han har unektelig en treffsikker evne til å skape levende fortelling.” (Audun Engelstad i *Vinduet* 1999, her sitert fra <http://arkiv.vinduet.no/tekst.asp?id=172&p=y>; lesedato 26.08.15)

Alle artiklene og litteraturlista til hele leksikonet er tilgjengelig på <https://www.litteraturogmedieleksikon.no>